

ős érték pusztulhatott ott el. Saját dokumentumaik nagy részét azonban elpusztították a hajdani téritők. A legtöbb írott forrásunk az aztékokról, szokásaikról, történelmükről, mitológiájukról a spanyol hódítás utáni időszakból származik, a maja kódexekből pedig csak négy menekült meg, és ezek a hieroglif írásukkal nem csekély nehézségeket okoztak megfejtőiknek. Az életükre és társadalmi berendezkedésükre is igen jelentős részben csak a tárgyi emlékekből következtetünk. Többnyire nem tudjuk, honnan jöttek, és nemegyszer rejtély az is, hogyan, miért tűntek le a történelem színpadáról.

Az Athenaeum enciklopédiái mindig nagyon jók, mint ahogy ez is. A reánk maradt örökségről széles, és a szó mind közvetlen, mind átvitt értelmében nagyon színes áttekintést ad ez a kötet, mind gazdag és kiváló minőségű képanyagával, mind pedig kitűnő magyarázataival. Jól megfelel az enciklopédiák alapkövetelményének: tárgyyszerű, tömör, az összesen 256 oldal lehetőségéhez képest beható leírásokat, ismerteté-

seket ad az egyes témakörökről. Stílusa olvasmányos, szerkezete jól tagolt, áttekinthető. Első fele a népek történelméről, társadalmi berendezkedéseikről szól, és ami ezekkel jár: hatalomgyakorlás, jogrendek, háborúk, tudás, teljesítmények. Második fele a mitológiát tekinti át, amely meghatározó jelentőségű volt e civilizációk életében. Meghökentő, hogy mennyire mívesen kimunkált, milyen ha-

Majdhogynem azt mondhatnók, hogy mindenkinek, aki érdeklődik más kultúrák iránt, fiataloknak és idősebbeknek egyaránt kiváló, rengeteg ismeretet kínáló olvasmány ez az enciklopédia. Egyetlen fenntartással: amint egy fejezet is bemutatja, ezek a népek vallási kötelességüknek tartották, és buzgón gyakorolták az isteneiknek bemutatott véráldozatot. Az erről szóló képek és szövegek igencsak meg-

„A legtöbb írott forrásunk az aztékokról, szokásaikról, történelmükről, mitológiájukról a spanyol hódítás utáni időszakból származik, a maja kódexekből pedig csak négy menekült meg, és ezek a hieroglif írásukkal nem csekély nehézségeket okoztak megfejtőiknek.”

talmas szellemi teljesítmény lehet benne. Mindehhez a színes fényképek és reprodukciók dokumentum értékű sokasága visz közelebb, a szerzők ismertetései, magyarázatai pedig segítenek abban, hogy meglássuk és megértjük a meghatározó tényezőket, összefüggéseket, és mindezzel megérezzünk valamit a korból.

rázóak. Ettől eltekintve viszont fenntartás nélkül ajánlható, hiszen kitűnő képet ad e civilizációknak a több évezredet átívelő, a szellemi és nemegyszer az államrendi fejlettség igen magas szintjéig jutó világáról, szervezettségükről és bámulatos művészi alkotásaikról.

Osman Péter

CHARLES A. COULOMBE

Krisztus helytartói

Szent Pétertől XIV. Benedekig

JLX Kiadó, 2005

Kiemelkedően izgalmas témáról szól ez a kissé különös mű. Krisztus földi helytartóinak, egy olyan feladatkör betöltőinek, olyan

intézmény megtestesítőinek kétezer éves történetéről, amely meghatározó szerepet játszott, és játszik ma is Európában, sőt – a katoli-

cizmus terjedésével – az egész világ nagy részének szellemi életében, és ma talán már kevésbé, korábban viszont annál inkább a fe-

hér ember világának hatalmi struktúrájában.

A Szentszék hivatalos címtára szerint a pápa egyebek közt Róma Püspöke, Jézus Krisztus Helytartója, a Nyugati Egyház Főpapja, Nyugat Pátriárkája, a Vatikáni Állam Uralkodója. Egyházának dogmatikája értelmében Szent Péternek, az apostolok vezetőjének utóda, az egyház látha-

„Tudjuk a történelemből, mekkora tényleges világi hatalmat is jelentett ez mindenütt, ahol e hit államvallás volt. Volt idő, midőn két tengerentúli hódításokra törekvő európai ország katolikus uralkodói számára a pápa határozta meg, melyikük mely területeket vonhat a befolyása – azaz kizsákmányolása – alá.”

tó feje. Az egész egyetemes egyház felett teljes és kétségbevonhatatlan illetékessége van nemcsak morális és hitelvi kérdésekben, hanem az egyháza tanításainak és kormányzásának dolgában is. Tudjuk a történelemből, mekkora tényleges világi hatalmat is jelentett ez mindenütt, ahol e hit államvallás volt. Volt idő, midőn két tengerentúli hódításokra törekvő európai ország katolikus uralkodói számára a pápa határozta meg, melyikük mely területeket vonhat a befolyása – azaz kizsákmányolása – alá. És tudjuk, hogy vallási és ebből következően etikai vezetőként mekkora a befolyása a pápáknak a mai időkben is. Minden-

kori jelentőségükkel valóban csak a nagy birodalmak vezetőié mérhető össze, ezért is oly izgalmas, hogy kik voltak ők, hogyan uralkodtak.

Mélyreható, alapos ismertetéseket róluk azért ne innen várjunk. Ha nézzük a pápák Szent Pétertől II. János Pálig, ennek az áttekintésnek az utolsó szereplőjéig terjedő hosszú, itt is olvasható sorát,

nyilvánvaló, hogy ez megvalósíthatatlan lenne 511 oldalon. Coulombe a népszerűsítő ismeretterjesztés jó hagyományait követve, nagyjában-egészében folyamatos történetírással vonultatja fel az egymást követő pápákat, fél oldalról néhány oldalig, néhány jellemző mondattól a részletesebb jellemzésig és/vagy a legfőbb történések jelzéséig terjedő írásokban szólva róluk és a hátterükről. Műve így sokkal inkább a pápai főhatalom mindenkori megjelenésének, működésének, egyházi és világi szerepének vázlatos történeti áttekintését festi fel.

Annak folyamatát szakaszokra tagolja: Az apostolok kora / Stabi-

litás és üldöztetés / Vallásszabadság és eretnokség / A bukás után / A pogány veszedelem / A birodalom visszatér / Palástolt bujaság / Csalóka hajnal / Keresztesek és korrupció / Magaslatok és mélységek / Fogság és egyházszakadás / Megújulás és reneszánsz / Északi forradalom / Figyelve és várakozva / Forradalom és kétségbeesés. Az egyes pápák egyéniségéről és főbb tetteikről csak egy kisebb hányaduk esetében szól valamelyes részletességgel. E portrék inkább az összkép mozaikkockáiként szolgálnak, továbbá arra, hogy felkeltsék az érdeklődésünket, amit azután más forrásokból elégíthetünk ki.

Amiért e művet kissé különösnek mondtuk, az a szerző személye. Nem vallástörténész. A Kaliforniai Állami Egyetemen politikatudományból szerzett diplomát. Könyvet írt egyebek közt a rum világhódító útjáról, Amerika, majd a világ kísértetjárta helyeiről, szerkesztett kötetet az italozás örömről és horror történetekről. Meggyőződéses monarchista. Sokatmondó: e könyvét Otto von Habsburgnak, Magyarország apostoli királyának, a nyugati császári hagyomány örökösének és Louis de Bourbonnak, Franciaország jog szerinti XX. Lajos királyának ajánlja.

Osman Péter